

Stockholm den 28 augusti 2017

Stockholms Stadsbyggnadskontor
Registrator
Box 8314
104 20 Stockholm

Yttrande över förslag till Program för City, Dnr 2017-06022

Det utremitterade förslaget till program för City kan enligt föreningens Östermalms uppfattning inte ligga till grund för planering och utveckling av Stockholms City. Därtill är programmet alldeles för allmänt hållet. Mer precisa riktlinjer saknas. Programmet består till största delen av en beskrivning av Stockholms city och historien bakom den utveckling som lett till dess nuvarande status som rikets centrum. Citys många goda egenskaper som lett till dess attraktivitet beskrivs. Detta är gott och väl, även om man kan sakna en mer kritisk hållning också till historien. Vi har den stad vi har, men det bör erkännas att misstag har begåtts. Det är av detta man lär.

Däremot beskrivs i mycket liten grad de hot som många ser idag mot citys attraktivitet. De hot som består i en alltför tillåtande syn på exploateringsintressen med krav på ökade hushöjder, som i vinningssyfte vill dra nytta av de goda lägen som City erbjuder. Exploateringar som kan åsamka irreparabel skada och på sikt leda till att den attraktivitet som lockat dit investeringarna försvagas.

Föreningen Östermalm saknar tydliga riktlinjer för citys utveckling. De riktlinjer som finns är ytterst allmänt hållna, mest av karaktären att allt ska bli bättre. Frågan är bara hur. Där får vi ingen vägledning av programförslaget.

Vi saknar också en analys av de starka krafter som i dag globalt verkar för förändringar i världens storstäder och deras kärnor. Det gäller såväl ekonomiska som sociokulturella krafter. Det är anmärkningsvärt att denna analys saknas med tanke på den omfattande forskning och debatt som finns inom området. Det gäller hur omfattande investeringar och fastighetsköp idag ofta sker enbart i syfte att placera och förränta kapital utan ambitioner att skapa nya urbana värden eller ens flytta in i lokaler eller bostäder. Det gäller vidare hur en ökande segregation och gentrifiering hotar stadens sociala och demokratiska värden. Ökande priser och hyror gör att många boende med låga eller normala inkomster tvingas flytta ut ur stadens centrala delar samtidigt som "udda" eller profilerade butiker och verksamheter inte kan konkurrera med de stora kedjornas allt mer likriktade utbud.

Karakteristiskt för Stockholms inre delar är stadens i internationell jämförelse låga profil och tydliga siluett där bara kyrkor och andra landmärken sticker upp över den övriga bebyggelsen. Karakteristiskt är också hur naturen gestaltar staden. Stockholm är byggd på öar med vatten däremellan. De öst-västliga förkastningsbranterna och den nord-sydliga Brunkebergsåsen präglar stadslandskapet. Föreningen Östermalm anser det vara mycket viktigt att detta kan avläsas också i framtiden. Höga och stora byggnadsvolymer utan medveten koppling till den övergripande naturgeografiska strukturen kan på sikt göra denna otydlig. I Stockholms Byggnadsordning, som tidigare var en del av översiktsplanen, fanns en grundlig analys av detta och tydliga riktlinjer för hur problematiken kunde hanteras. En motsvarande analys saknas i stort sett fullständigt i det föreliggande programförslaget. Där inskränks det till en ren beskrivning av läget utan några riktlinjer.

En internationell utblick visar hur illa det kan gå när en stad saknar medveten utvecklingsstrategi och låter exploateringsintressen styra. Men också hur det är möjligt att styra dessa så att de inte tillåts

skada stadsbilden. London är exempel på hur det kan gå när en strategi saknas, Paris det motsatta. I Londons kommersiella centrum har triviala, höga och voluminösa byggnader i glas och stål tillåtits ta över en klassisk historisk stadsbild. I Paris har motsvarande investeringar styrts till lägen utanför stadskärnan och det centrala Paris har behållit mycket av sin traditionella stadsbild.

Aktuella projekt i Stockholm och hur de hanteras och har hanterats av staden gör att man kan befara en utveckling lik den i London snarare än den i Paris. Det finns många exempel på projekt där staden enligt vår mening varit alltför undfallande mot exploateringsintressena. Astoriahuset, Sturegallerian och Nobel Center är bara några exempel inom föreningens närområde. I City har under senare tid generellt hushöjderna tillåtits öka, alltför ofta med arkitektoniskt mediokra påbyggnader.

Föreliggande programutkast minskar dessvärre inte farhågorna. Tvärtom kan man befara att syftet är att välkomna alla nya projekt i City oavsett deras inverkan på staden. Det illustreras nästan alltför tydligt med att det nya Hotell Continental framhålls som ett bra tillskott, detta projekt som med sin höjd har reducerat Klara kyrkas naturliga roll som blickpunkt. I programförslaget antyds att nya landmärken kan tänkas. Om nya Hotell Continental ska vara ett sådant är det oroväckande. Detta projekt utmärker sig inte med någon övertygande arkitektonisk gestaltning, det trivialiserar tvärtom en känslig stadsbild.

Det nämns inledningsvis i programförslaget att stadsbyggnadsnämnden 2016 fick ett särskilt uppdrag "att ta ett helhetsgrepp på utvecklingen i City, inte minst vad gäller hushöjder och taklandskap". Det är därför anmärkningsvärt ett sådant helhetsgrepp helt saknas och att frågan om hushöjder inte diskuteras och preciseras utförligare. Denna fråga måste anses vara en av de viktigaste för riksintresset Stockholms innerstad. Ett City där påbyggnadsplaner finns i snart sagt varenda kvarter hotar Stockholm som den vackra stad av världsklass staden är och vill vara. Den tillfällighetsplanering som kännetecknat tillkomsten av flera projekt i helt avvikande skala som Stockholm Waterfront och nya Hotell Continental bör inte längre förekomma. Områdesprogram eller fördjupade översiktsplaner bör föregå varje detaljplan och projekt som avviker påtagligt från omgivande skala.

Tillsammans med Programförslaget för City har också en Trafik- och Gatumiljöplan remitterats ut. Den är i motsats programförslaget mycket detaljerad med konkreta förslag till utformning av ett antal punkter och gatusträckningar i City. Generellt går de ut på att skapa en grönare gatumiljö och bättre förutsättningar för gående, cyklisterna och kollektivtrafik. Föreningen Östermalm har inget emot denna generella inriktning men har svårt att ta ställning till de enskilda detaljerna. Inom den del av city som ligger i Östermalm finns förslag om att reda ut den röriga trafiksituationen och förbättra för gående och cyklisterna på Nybroplan och att omvandla Humlegårdsgatan till gågata. Det ställer sig föreningen positivt till.

Sammanfattningsvis anser Föreningen Östermalm att det föreliggande förslaget till Program för City knappast kan kallas program, och knappast ens en problembeskrivning. Det har snarast karaktären av en from förhoppning att allt nog kommer att bli bra om vi inte krånglar för mycket så att investeringarna blir ledsnå. Det är nästan genant att det alls skickas på remiss.

Marianne Rietz, ordförande

Mats Perner, styrelseledamot